SVERIGE OCH ENGLAND

1655—AUG. 1657

P. J. COYETS, KRISTER BONDES, GEORG FLEETWOODS BESKICKNINGAR OCH FÖRRÄTTNINGAR I LONDON TRAKTATEN D. 17 JULI 1656 AF **FIL. LIC. J. LEVIN CARLBOM, VG.** --------------------- AKADEMISK AFHANDLING ---------------------GÖTEBORG WALD. ZACHRISSONS BOKTRYCKERI 1900

Förord till den elektroniska utgåvan

Boken, som tillhör University of Wisconsin Library, har scannats av Google Books. Den anpassades och OCR-tolkades för Projekt Runeberg i mars 2015 av Bert H.

INLEDNING.

Föreliggande afhandling utgör häftet II af ett större verk, indeladt i VIII ungefär lika stora häften, med titeln: Orsakerna till andra kriget med Danmark samt förbundet mellan Österrike, Polen och Brandenburg mot Sverige, bidrag till Karl X:s historia 1655—58. Däraf de hänvisningar (till de andra häftena), som förekomma här; däraf härleder sig ock, att den synpunkten, om orsakerna, någon gång finnes framhållen här och att öfverhufvud det använda materialet i framställningen befinnes under samma synpunkt skärskådadt; däraf ändtligen, att ett och annat, hvilket man kanske här väntat att finna såsom hörande till ämnet och tjänande att bättre belysa det, ej påträffas, utan i stället fått sin lämpligare plats i något af de öfriga häftena.

Den Coyetska underhandlingen, hvarmed vi utan vidare börja denna afhandling, är väl styckevis skäligen mager; men som densamma ej förut, alltsedan Pufendorfs tid, blifvit beskrifven och som den utgör en nödvändig inledning till de följande svenska underhandlingarna i London med rikare innehåll och äfven visat sig äga, sedd under den ofvan-nämda synpunkten, vi ställt för oss, en ganska märkelig betydelse, så hafva vi ej tvekat att skänka densamma den ^utförlighet, som de befintliga, till stor del förut obegagnade källorna medgifva. Underhandlingen i London 1655—56 utgjorde nämligen för P. J. Coyet uti mycket en viktig förskola till den i Köpenhamn 1658, där ungefär samma slags frågor förekommo, och ägnar sig att sprida ett visst ljus öfver den stora, ännu något omtvistade] roll, han spelade vid de förhandlingar, hvilka i midten af juli det sistnämda året ledde till det ödesdigra beslutetJhos konung Karl X Gustaf att åter bryta med Danmark

Tillika med häftet III, som omfattar den Dureelska nego-tiationen i Köpenhamn 1655—57 och med första skall ut- Bil.

MEMORIAL gifvet af det kongl. kommerce-kollegium åt

dess assessor och kongl. sekret.-----------P. J. Coyet, öfver

någre ärenden i England, seglatsen och handeln angående, att förrätta. Actura Stockholm d. 16 dec. A:o 1654.

1. Såsom vänskapen men enkannerligen de pakter, som äro emellan Sverige och England samt deras resp. underliggande land och folk slutne, förmå, att en fri navigation och handel skall vara emellan bägge nationerna och allt det, som bem:te seglats och kommercier kunne hindra, skulle blifva af vägen rödt och afhulpet, alltså ville Hr Coyet låta sig sådant i bästa måtto vara befalladt, och hvad som ännu hänger och icke är botadt eller uti hans varande i England sig yppa kunde, att det måtte blifva remedieradt och seglatsen och handeln ställas i sitt fria lopp, bägge nationernas vänskap och fördrag likformigt.

2. Och emedan någre åtskillige K. M:ts undersåtar i Sverige och där under liggande provinser hafve uti sista fejd emellan England och de förenade Nederland tagit stor skada till deras skepp, gods och egendom, i det deras skepp äre dels i England uppbragte och till deras märkeliga hinder och men uti deras seglation länge uppehållne, dels under vägen af de engelske capers attackerade och emot all vänskap, gjorde tillsägelse och försäkringar illa handterade vordne, såsom hvars och ens enskilda klagomål och specifikationer med bifogade attester Hr Coyet medgifne nogsamt utvisa. Hvarföre ville Hr Coyet sådant på behörig ort remonstrera och klagandena till deras skadestånds refusion och billiga satisfaktion efter upprättade fördrag samt parlamentets samt consilii status i England gjorde skrifteliga tillsägelse åt vice presidenten Lagerfeldt förhjälpa: till hvilken ände K. M:t hafver låtit lefverera utur kansliet åt H. Coyet icke allenastsjälfve pakterna utan ock de inlagor och svar, som emellan consilium status och Lagerfeldt i denne materien äre passerade, att vid ockasion kunna sig däraf tjäna och K. M:ts undersåtar till allt det, som skäl, rättvisa, löften och afhandlingar förmå, utan länger upphällning behjälpelig vara.

3. Ändock kongl. kommerce-kolleg:um nogsamt vet Hr Coyet blifver af K. M:t öfver detta och isynnerhet öfver en viss lista och designation på kontrabandsvarorne instruerad och beordrad och tviflar intet på H. Coyets flit och försiktighet härutinnan; likväl hafver det k. kom.:ce-koll.-met icke kunnat underlåta att påminna, det samma lista kontraheras och drages till de minsta varor som ske kan, och ingalunda extenderas till spannmål, tjära, järn, koppar eller andre arbetade varor, som icke expresse äre gjorde till örlig, i anseende att, där desse in genere under kontrabandsvaror skulle begripas, skulle all svenska handeln, såsom merendels i of-vanbem:te varor bestående, där med beskränkias och betagas, som sedan skulle lända K. M:t och riket till största skada och praejudicium och förtaga det k. kom.-koll.-met alle medel och vägar handeln så in- som utrikes att upparbeta och fortsätta. Fördenskull ock H. Coyet ville låta sig detta ärendet sålunda vara angeläget, att när intet krig är, skall handeln och seglatsen alldeles vara fri och oomskränkt, men i krigstider visse kontrabandsvaror, och de allenast som expresse till intet annat än örlig äre gjorde och i bifogade lista specificeras, determineras ocli förbjudas allenast till de orter, som äre belagde, ocli inga andra.

4. Det kongl. kolleg.-met drager ock ingen tvifvelsmål, att Herr Coyet nu i lika måtto låter sig vara rekommenderadt, det en riktighet må ske med passporten och certifikationerne efter det formulär, som engelske ambassadören däröfver blef kommuniceradt och Hr Coyet nu medgifves; och att icke tillätes, det våre svenske skepp må under hvaijehanda pre-text, som nu en tid är föröfvadt, blifva uppbragte, visiterade, spolierade och skepparne till ed på amirali tets-casten1 an-

T Skall antagligen vara castlen (eng. eastle), d. v. s. amiralitetsgården.hållne, utan att seglatsen på alla orter ställes fri och obe-hindrad i alla måtto, sedan med ordinarie pass eller sjöbref af magistraten i den orten, skeppen höre hemma, bevisligit gjordt är skeppet eller godset vara svenskt; och att de, som häremot synda, måtte tillbörligen straffade och våre svenska för all bevislig skada, hinder eller omkostnad utan dröjsmål och uppehåll ske tillfyllest nöje och satisfaktion, eftersom detta och mera i fördraget noga är kaveradt, och felas intet mera, än att det härefter må blifva taget i akt och ställdt i sin tillbörliga exekution.

5. Bredvid detta skulle ock det kongl. kom.-ce-koll. gärna se, att H. Coyet kunde vid någon ockasion och godt manér förackordera de svenske en fri navigation och handel till Barbados och andre insuler och land i Amerika, som den engelska nationen där innehafver, eftersom de till sådant emot vice presid. H. Lagerfeldt icke hafve låtit finna sig obenägne och den engelska ambassadören här i lika måtto god förtröstning därom gjort hafver, och där sådan handel med de vilde icke må tillåtas, att han då icke vägras med de engelske.

6. Det vore ock ingen ringa sak, att, såsom både uti siste traktat med engelske amb.-ören som jämväl emellan Hr Lagerfeldt och consilium status i England hafver varit hand-ladt om häring- och kabiljåfänget under engelske och skotske kusterna, att det också igenom en säker ackord kunde blifva fastställdt och beslutet, så att K. M:ts undersåter af Sveriges rike samt dess underliggande provinser måge frie och obe-hindrade besöka samma fiskerier med deras häringsbusser och nät på de engelske och skotske kusterna och att dem må stånda fritt att löpa med deras bysser till de engelske och skotske städerna och hamn arne att reparera eller köpa något som

omtränger; hvilket sista såsom det våre pakter är likmätigt, så förmodar man det förra utan tull och kvo-tiration sig skall göra låta, helst medan den engelska republiken härmed intet afgår, utan skall mera därigenom locka våra svenske till sig och affektionen och förtroendet så myc-ket högre öka och stabiliera. Men skulle de engelske härtill icke utan kvotiration vilja förstå, då tager H. Coyet sådant ad referendum an, men icke accepterar det, pretexe-randes defectum mandati och uthörandes, hvaruppå saken ändtligen skulle vilja utslå. Emellertid låter Hr Coyet informera sig om allt, som till bem.-te fiskerier hörer, och sådant noga upptecknar och hit öfver skrifteligen meddelar, förväntantandes så ock besked tillbaka igen.

7. När ock H. Coyet kunne finna någre engelske, skotske eller holländske fiskare, som hade lust att flytta med sine familier och skepp hit till Sverige och sig anten i Göteborg eller andre kronan underliggande städer nedsätta, då animerar han dem därtill, som han kan bäst, och med råd och dåd assisterar till K. M:ts och Sveriges rikes tjänst.

8. Skulle ock H. Coyet finna i England någre gode köpmän eller handtverkare, som ville sin handel eller manufakturer fortsätta i Sverige eller dess underliggande provinser, så pousserar han dem i lika måtto därtill, så vida utan om-brage ske kan, försäkrandes dem på sin flitige rekommendation och assistans och refererandes sådant strax hit öfver, efter som k. kom.-koll.-met det tilltror H. Coyets flit och försiktighet, att han noga observerar både kommerciernas lopp och manufakturerne där i landet som självfva sjöfarten och däröfver med alle poster med det k. kom -koll. korresponderar.

9. Om de engelske skulle låta sig märka begärlige att få någon stapel eller court i Sverige eller dess underliggande provinser, då ville Hr Coyet granneligen uthöra och för-märka, med hvad villkor de sådant åstunda, och hvarken slå det ut eller bejak?at, utan taga't på sig ad referendum. Men finner han dem inklinera till den ryska handeln igenom K. M:ts och Sveriges rikes hamnar och städer i Östersjön, då må han dem därtill så mycket mera poussera, som han vet det vara i pakterne förafskedadt och länder icke allenast de svenske städerna till uppkomst och förkofring, utan ock de engelske trafikerande både nyttigare och be-kvämare är än på Arkangel. Hr Coyet kan föra de engelske till sinnes, att Arkangel allenast en gång om året kan frekventeras, men de svenske städerna väl 3 gånger, så är ock tullen på den orten helt lindrig, så att han ringare ej kan vara; icke heller äre vägarne så långa och besvärliga på denna sidan som på den andra; hvilka och flere skäl och kommoditeter där Hr Coyet så kunde menagera, att de engelske däremot uppdroge våre svenske frie seglatsen på Amerika såsom ock härings- och kabiljåfiskeriet på de engelske och skotske kusterna, meriterade det fuller något.

10. Såsom Hr Coyet icke är okunnig, hvarför en preten-sion det Guineeske komp.-et i London gör uppå vårt svenske Afrikanske komp. och huru nödigt vore, att denne saken blefve ju förr ju heller afhulpen, eftersom häröfver ock en interims ackord blef fattad med engelske amb.-ören1. Alltså ville ock Hr Coyet draga försorg här före, att han icke utbrister till någon aktualitet bägge komp.-na emellan, utan i vänlighet bilägges och alle pretensioner upphäfvas; helst emedan bevisligit är, det Guineeske komp:t hvarken nytt land eller rättighet af det engelska tagit hafver, utan vid fria lediga platsen sig nedsatt och däröfver som jämväl öfver handeln med kongarne och folket där i Afrika kontraherat; så vida ock att där vårt komp. skulle ifrån den ena eller andra orten vilja uppbryta, skulle det engelska likväl icke må sätta sig där ned, efter de hafva en plats och negotie hos hvar konung och nogsamt veta, att de Guineeske intet mer än en ort hvar nation efterlåta. Skulle nu de engelske med desse och flere argument, som Hr Coyet nog äre veterlige, icke kunna ställas tillfreds, då må han, till att undfly vidlyftighet, komma på det förslaget, som vårt Guineeske komprs direktorer honom öfver fullmäktigat hafva, gåendes så caute och modeste uti allt, som det sig bäst och lindrigast göra låter.

11. Sist ville Hr Coyet vid gifven lägenhet caute inka-minera saken om gränsegången emellan Nya Sverige och

1 Se Granlund, bil. 2.Virginien, att visse kommissarier därtill måtte förordnas, som gränsen besiktiga och visse limiter och rågångar lägga, på det den gode vänskap och förtroende, som emellan bägge nationerne här in Europa förnyad och stadgad är, där in Amerika förplantad och utvidgad varda måtte, och att en fri handel icke mindre där än här de svenske och engelske emellan upprättas och stabilieras kunde till mutuel nytta, tillväxt och förkofring.

Erik Ox ens tjerna. Krister Bonde.

Peter Dureel.

(Original bland Coyetska papperen i Köpenh.)